

Posudek disertační práce Božany Niševové

Inovační procesy v české a bulharské jazykové situaci (na materiálu jazyka médií)

(posudek vedoucí práce)

Tematika disertační práce Božany Niševové, věnované inovačním procesům v české a bulharské jazykové situaci, je aktuální jak z hlediska společenského, tak vědeckého. Inovační procesy probíhající ve slovanských jazycích v souvislosti se změnami sociálních a komunikačních podmínek po r. 1989 jsou velmi intenzivní a zasahují výrazně do slovních zásob. Rovněž tak zkoumání inovačních procesů a tendencí ve slovanských jazycích představuje jednu z výrazných linií lingvistického zájmu. Ukazují to i výklady, které B. Niševová podává v úvodu disertace a zejména pak v kap. *Stav bádání problematiky inovačních procesů v současných slovanských jazycích*.

Cílem disertační práce je podat synchronní konfrontační popis inovačních procesů, které vyvolávají a ovlivňují lexikální dynamiku češtiny a bulharštiny a posilují projevy obecných vývojových tendencí, tj. projevy intelektualizace, demokratizace, internacionalizace, nacionalizace atd.

Již samotný cíl práce svědčí o tom, že autorka si dobře uvědomuje potřebu přistupovat ke konfrontačnímu zkoumání inovačních procesů na pevném teoretickometodologickém základě. S oporou o dosavadní výsledky lingvistického zkoumání obsažené v české, bulharské aj. slavistické literatuře klade důraz na přístup sociolingvistický. Vychází z pojmu jazyková situace. Koncept jazykové situace nejenže umožňuje stanovit paralely mezi jazykovou situací češtiny a bulharštiny, ale také opodstatňuje soustředění konfrontačního výzkumu inovačních procesů na jazyk médií.

K teoretické základně náleží také řešení ústřední otázky konfrontačního výzkumu, tj. tertium comparationis. Autorka jako tertium comparationis promyšleně volí ‚inovační proces‘.

Práce je rozvržena do 5 kapitol. V první kapitole se podávají teoretickometodologická východiska, v druhé se představují pracovní postupy. (Při analýze neologického materiálu i při určování základních inovačních procesů se uplatňuje zejména přístup funkčně strukturní, stranou však nezůstává ani přístup sociolingvistický.) Dále se v druhé kapitole vytyčuje časový rámec výzkumu, a to jako časový úsek od počátku 90. let do současnosti. Charakterizují se zde také zdroje a prameny neologického materiálu. 3. kapitola je věnována dosavadnímu výzkumu inovačních procesů v současných slovanských jazycích. Ve 4. kapitole se představují typy inovačních procesů u základních pojmenovacích slovních druhů (u podstatných jmen, přídavných jmen, sloves a příslovci) a charakterizují se shody a

diference v charakteru, intenzitě, rozsahu inovačních procesů mezi češtinou a bulharštinou. V 5. kap. se detailně probírají inovační procesy v substantivní slovtvorbě češtiny a bulharštiny. Lze zde např. upozornit na cenná zjištění z hlediska dynamiky jako nárůst uplatnění jmenné prefixace, expanzivní přibývání slov s nevyhraněnými morfémy, rozšiřování slovtvorného repertoáru o další prefixoidy, suffixoidy a radixoidy, intenzivní využívání čisté (vlastní) kompozice při tvoření neologismů aj. V *Závěru* shrnuje autorka výstižně hlavní výsledky svého zkoumání. Práce je doplněna rejstříkem, dále je k práci je připojen soupis zkratk, soupis odborné literatury, soupis zdrojů a pramenů, české a anglické resumé.

Předložená disertační práce přináší významné výsledky jak z hlediska obecně teoretického a metodologického, tak po stránce shromáždění, klasifikace, popisu a porovnání bohatého českého a bulharského neologického materiálu.

Kromě jasné teoretické základny, na níž se zakládá komplexní uchopení inovačních procesů ve slovních zásobách dvou typologicky odlišných jazyků, zahrnující mj. zřetel k typologickým tendencím analytismu a syntetismu, přináší disertace vytčení a řešení řady dalších obecných otázek. Mezi ně např. náležejí otázky týkající se tzv. nevyhraněných morfémů (prefixoidů, suffixoidů, radixoidů), jejich postavení a role v typologicky odlišné češtině a bulharštině.

Za významný metodologický přínos pokládám stanovení inovačního procesu jako *tertia comparationis*.

Materiál, kterým autorka dokládá inovační procesy u jednotlivých slovních druhů, je průkazný a dobře demonstruje určené charakteristické rysy. Podaná analýza, třídění a hodnocení materiálu svědčí o tom, že autorka má smysl pro citlivý a všestranný výklad jevů.

Celkově považují předloženou disertaci B. Niševové za cenný přínos po stránce teoretického a metodologického zpracování problematiky a za důležitý příspěvek k poznání dynamiky slovních zásob dvou typologicky odlišných jazyků.

Doporučuji ji jako vhodný podklad k obhajobě.

PhDr. Olga Martinová, CSc.

vedoucí disertační práce